

DANSK CLEARINGHOUSE
FOR UDDANNELSESFORSKNING
ARTS
AARHUS UNIVERSITET

Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning

Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU)
Arts
Aarhus Universitet

Notat om forskningskvalitet, juni 2012

© Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet, København 2011.

Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning er en enhed ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet, åbnet i maj 2006. Clearinghouse har til formål at finde evidens for god praksis i uddannelsessystemet.

Dette notat redegør for, hvordan clearinghouse vurderer kvaliteten af den forskning, som indgår i forskningskortlægninger og synteser. Det er et dynamisk papir, som vil blive revideret løbende i takt med, at ansatte og samarbejdspartnere i Clearinghouse gør sig erfaringer, og den internationale forskning inden for feltet udvikler sig.

Indholdsfortegnelse

DANSK CLEARINGHOUSE FOR UDDANNELSESFORSKNING	4
NOTAT OM FORSKNINGSKVALITET.....	4
OVERORDNEDE SPØRGSMÅL:	5
<i>Afgrænsning af forskningens genstand/problemfelt.</i>	5
<i>Formuleringen af forskningsspørgsmålet/problemformulering.</i>	5
<i>Operationalisering.</i>	5
<i>Sammenhæng.</i>	5
DETALJEREDE SPØRGSMÅL:	5
<i>Validitet.</i>	5
<i>Reliabilitet.</i>	6
<i>Generaliserbarhed.</i>	6
KRITERIER FOR VURDERING:.....	7

Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning

Notat om forskningskvalitet

Forskningskvalitet vurderes altid i Clearinghouse' arbejde under anvendelse af princippet om peer-review. Dette indebærer, at mindst to uafhængige parter, en medarbejder fra Clearinghouse og et medlem af en reviewgruppe, etablerer enighed om en forskningskvalitetsvurdering. Denne vurdering gennemføres efter og er baseret på de synspunkter, der redegøres for i det følgende.

Spørgsmålet om kvaliteten af forskningen vedrører en række parametre, som refererer til vidensfilosofiske spørgsmål om kriterierne for sikker viden. I forskningspraksis konkretiseres dette omkring spørgsmålet om forskningens validitet og reliabilitet samt hvordan studiet forholder sig til spørgsmålet om generaliserbarhed. Men forud for dette må forskningen vurderes ud fra den måde, hvorpå forskeren definerer og afgrænser sin genstand, samt den måde, hvorpå genstandsfeltet operationaliseres og hvorvidt der er konsistens i undersøgelsen – dvs. sammenhæng imellem forskningens præmisser, data og konklusion. Indledningsvist må overvejelserne over forskningens kvalitet således beskæftige sig med spørgsmålet om graden af relevans af at undersøge det pågældende problemfelt, samt hvorvidt det lykkes forskeren at definere og afgrænse dette på en sådan måde, at det fremstår som plausibelt og bliver tilgængeligt for en undersøgelse.

Dernæst ligger så vurderingen af, om undersøgelsen er planlagt og gennemført på en hensigtsmæssig måde, samt om den lykkes med det, den vil. Først derefter må forskningen vurderes ud fra spørgsmålene om validitet, reliabilitet og generaliserbarhed – hvilket igen må vurderes ud fra de formål, som forskeren opstiller for det konkrete projekt. Det skal her understreges, at forskningen alene kan vurderes ud fra, hvordan den afrapporteres, hvilket vil sige, hvad der er oplyst. I tilfælde, hvor der refereres til øvrige redegørelser for undersøgelsen, som det ikke har været muligt at skaffe, vil den respektive undersøgelse alene blive vurderet ud fra, hvad der er tilgængeligt. Dette gælder også i tilfælde, hvor studiet indgår som led i et større forskningsprojekt, der evt. kan have en anden kvalitet end det er tilfældet med den redegørelse, der er tilgængelig.

Kvaliteten af forskningen vurderes sædvanligvis separat fra spørgsmålet om, hvorvidt forskningen overholder forskningsetiske kriterier i henholdsvis indsamling og udvælgelse af data (fx hensyn til individets rettigheder) og afrapportering (fx anonymisering). Imidlertid kan der være tilfælde, hvor forskningens kvalitet er anfægtet af de etiske kriterier, fx hvis hensynet til den enkelte betyder, at der er forhold, som forskeren ikke kan behandle eller afrapportere med tilstrækkelig gennemsigtighed i sin forskning. I sådanne tilfælde vil en del af vurderingen gå på, hvorvidt forskeren ville have kunnet løse dette problem på en bedre måde, sådan at kravet om transparens blev opretholdt, men uden, at det gik ud over anonymiteten. I forhold til spørgsmålet om forskningsetik bør endvidere indgå, hvorvidt studiet tager stilling til betydningen af den pågældende forskning for den gruppe, som indgår i forskningen. Dette antager en anden karakter, når den gruppe, der studeres, udgøres af børn (eller umyndige personer). Her skærpes kravet til at forskeren er opmærksom på det ansvar, der også ligger i udvælgelsen af data (fx udsagn og observationer).

De omtalte forhold i relation til forskningskvalitet kan konkretiseres som følgende:

Overordnede spørgsmål:

Afgrænsning af forskningens genstand/problemfelt.

Dette vedrører dels:

- Relevans – dvs. hvorvidt og på hvilken måde projektet skriver sig ind i og bidrager til forskningsfeltet, samt hvorvidt det overlapper med anden forskning.
- Hvorvidt det lykkes forskeren at definere sin genstand – dvs. afgrænse den i relation til det, der ligger uden for, herunder det, der findes inden for feltet.

Formuleringen af forskningsspørgsmålet/problemformulering.

Dette vedrører dels:

- Hvorvidt det lykkes at formulere et spørgsmål, som er klart og relevant i relation til den afgrænsning af forskningsfelt/genstand, der er foretaget og som præciserer, hvad der er formålet med forskningen. En ringe afgrænsning af forskningsfeltet vil vise sig i et dårligt forskningsspørgsmål.

Operationalisering.

Dette vedrører dels:

- Den måde, hvorpå forskeren vælger at tilrettelægge undersøgelsen af det fænomen, der er afgrænset i forskningsspørgsmålet. Dette indbefatter overvejelser over, hvorvidt forskeren med anvendelse af de valgte metoder til indsamling og bearbejdning af empiri vil være i stand til at belyse forskningsspørgsmålet.

Sammenhæng.

Dette vedrører dels:

- Hvorvidt der er en sammenhæng mellem forskningens præmisser og konklusion – eller om formålet med forskningen er opfyldt – dvs. om forskningen svarer på det, der var udgangspunkt for undersøgelsen.

Detaljerede spørgsmål:

Validitet.

Helt overordnet vedrører dette:

- Vurdering af i hvor høj grad *dataindsamlingen* vurderes til at kunne besvare det, som man vil undersøge (for kvantitative studier: Om måleinstrumentet er egnet).
- Gennemsigtigheden/transparensen af forskningen dvs. fx om det er gennemskueligt hvilke dokumenter, der er indsamlet, hvem der er blevet interviewet eller hvilke observationer, der er blevet gennemført. Dette indbefatter ligeledes forskerens redegørelser for udvælgelse og for indsamling af empiri, herunder den kontekst, hvori dette er foregået.
- Begrundelsen for det anvendte design – også i relation til forskningsfeltets traditioner.

Dertil kommer:

- Kan *dataanalysen* besvare det, man vil undersøge?
- I hvor høj grad dokumenterer forskeren/giver forskeren belæg for sin analyse og fortolkning ved at gøre den transparent, fx ved brug af citater? Citaterne skal fremstå som repræsentative for det, forskeren undersøger og det skal klart fremgå, at de ikke er udvalgt med henblik på at få bekræftet en tese, men at de udgør den genstand, der undersøges.
- Evt. inddragelse af deltagerne som medforskere.

- Fortolkning af data kan ske på baggrund af og i samspil med baggrundslitteratur. Fortolkningen skal være foretaget i diskussion med litteraturen og ikke ensidigt med henblik på at få bekræftet egne påstande. Det skal således være klart at hensigten er at uddybe og ikke bare at understøtte egne resultater.
- Er der redegjort for problemer og begrænsninger, de indsamlede empiriske data udgør for analysen og konklusionerne?
- Supplerer og komplimenterer de fremlagte data hinanden, når der er tale om kombinationer af dataindsamlingsmetoder?
- Er forskeren biased – dvs. har forskeren særlig tilknytning til den kontekst, hvori der indsamles empiri? Og hvordan anvendes dette? Forholder forskeren sig til denne problemstilling? Det skal her klart fremgå, at forskeren ikke alene søger at få bekræftet en allerede (fx igennem praksis) etableret tese, men reelt undersøger feltet. Bias (både problematiske/'fortrængte' og erkendte) kan forekomme både i kvalitativ og i kvantitativ forskning.

Reliabilitet.

Generelt:

- Der arbejdes med klart definerede begreber og en gennemført begrebsanvendelse, studiet igennem. Fx skal begreberne i spørgeskemaer være forståelige og klart definerede for respondenterne.
- Jo flere sammenfaldende tolkninger, der foreligger, jo større sandsynlighed for at de er repræsentative dvs. at flere forskellige personer har sammenfattende opfattelser af et fænomen fx at flere forskere i observationsprocessen har noteret det samme.
- Kan højnes ved at anlægge flere forskellige vinkler på den samme undersøgelse (triangulering), fx gennem at bruge flere undersøgelsesmetoder. Antagelsen er, at jo større overensstemmelse der er mellem data fra forskellige kilder om det samme, jo større reliabilitet af data. Her er det vigtigt at forskeren har etableret sammenhæng på tværs af resultater, der er fundet med forskellige metoder. Alternativt vil undersøgelsen fremstå som flere af hinanden løsrevne undersøgelser.

Kvantitativ forskning:

- Test-Retest reliability: Om undersøgelsen kan gentages, og at den kan opnå samme resultater/det vil sige hvor præcise data undersøgelsesmetoderne kan producere.
- Parallell Forms reliability: Hvorvidt et tilsvarende måleredskab producerer de samme resultater.
- Inter-Rater reliability: Hvorvidt to personer kommer til samme resultater fx hvis to personer udfylder et spørgeskema eller observerer.

Generaliserbarhed.

- Refererer til den udstrækning og grad, hvormed resultaterne af en undersøgelse må antages som universelle - dvs. altid gældende.
- Generaliserbarhed *kan* være hensigten med forskningen, men behøver ikke at være det. Forskning, der ikke har til formål at være generaliserbar, er ikke mindre lødig end forskning, der stræber efter generaliserbarhed. Det kræver imidlertid at det fremgår af studiet, at forskeren har taget stilling til spørgsmålet.
- Generaliserbarhed giver anledning til at opstille en form for lovmæssighed, sådan som man finder i naturvidenskabens lovmæssigheder fx tyngdeloven. Hermed vil der også være mulighed for at komme med forudsigelser, hvilket er noget af det, der gør generaliserbarhed attraktivt.
- Det er vanskeligt at opretholde kriteriet til generaliserbarhed i absolut forstand inden for andre discipliner end naturvidenskab. Derfor opererer man i human- og samfundsvidenskab med forskellige 'grader' eller typer af generaliserbarhed:
 - a) Generaliserbarhed i absolut forstand – jf. ovenstående.

- b) Generaliserbarhed som repræsentativitet - dvs. at resultaterne er repræsentative i relation til den population/gruppe, som undersøgelsen refererer til.
- c) Generaliserbarhed som almengørelse - dvs. at forholdene er alment genkendelige og at det derfor må antages, at det, der findes i undersøgelsen, også vil gøre sig gældende alment og i andre lignende kontekster.
- d) Kontekst: Her vurderes det, hvorvidt kontekstens specifikke karakteristika ('kultur') har betydning for, hvorvidt resultaterne kan generaliseres på tværs af kontekster eller hævdes at være gældende også inden for andre (specifikke) kontekster. Her vurderes det også, om forskeren har gjort sig overvejelser over kontekstens specifikke træk, og hvorvidt det kan lade sig gøre at generalisere på tværs af kontekster.

Kriterier for vurdering:

Når Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning vurderer forskning, sker det med udgangspunkt i et reviewspørgsmål. Dette spørgsmål adderer således endnu et niveau til forskningen og betyder, at Clearinghouses produkt er metaforskning. Igennem denne proces frasorteres den forskning, der ikke adresserer reviewspørgsmålet. Dette betyder ikke, at den forskning, der ikke inkluderes er dårlig forskning, blot at den ikke kan besvare det, det pågældende review skal besvare. Kvalitetskriterierne for det systematiske review følger således også ovenstående kriterier for forskningskvalitet, herunder kriteriet om transparens.

Dernæst vurderes den inkluderede forskning på en skala fra low til high. Dette foregår ud fra, hvordan det lykkes forskeren at belyse og afrapportere spørgsmålene 1-7. Hvorvidt spørgsmålet om generaliserbarhed indgår i denne vurdering er primært betinget af, i hvilken grad dette har været formålet med forskningen og hvordan forskeren forholder sig til egne resultater. Generaliserbarhed behøver således ikke at være formålet med forskning, for at studiet vurderes som high. Til gengæld kan det trække ned i den samlede vurdering, hvis forskeren forholder sig til sine resultater som generaliserbare, uden at der er belæg herfor. Men uanset: Spørgsmålet bør være belyst af forskeren.